

Nr 205

Av herr Lorentzon m. fl., om tillskapande av ett enhetligt statligt skogsföretag.

Statens och vissa andra allmänna skogar svarar för en fjärdedel av landets skogsareal. Även om produktiviteten inte uppvisar samma andel — på grund av att så stor del av statsskogarna återfinns i övre Norrlands inland — rör det sig här om en väldig råvarubas, som med nuvarande avveckling av jordbruksenheter borde kunna utvidgas väsentligt i vissa delar av landet. Viktiga åtgärder genomföres nu för att intensifiera och rationalisera den statliga skogshushållningen.

Den statliga skogsförädlingsindustrin, som i sysselsättningsfrämjande syfte tillskapats huvudsakligen i övre Norrland, spelar en viss ekonomisk roll inom sågverks- och wallboard- samt i någon mån inom massa- och pappersindustrin. Den svarar emellertid för en rätt liten del då det gäller förädlingen av statsskogarnas produkter — mindre än 30 procent. Utvecklingen av denna industri sker långsamt och under betydande svårigheter. Detta har som grundläggande orsak att Aktiebolaget Statens skogsindustrier förvaltningsmässigt är skilt från statsskogarna, som förvaltas av domänverket. ASSI har i motsats till de privata skogsindustrierna ingen egen råvarubas. Visserligen har företaget ett leveransavtal med det statliga verket, som i huvudsak garanterar råvarutillförsel, men prissättningen för råvaran sker utifrån marknadspriser. De privata skogsbolagen betalar marknadspriser bara för den del av råvaran som i form av större eller mindre tillskottspartier köps från andra skogsägare.

Resultatet av detta förhållande blir att medan vinsten av de privata skogsföretagens skogsdrift framträder i form av industrivinst blir förhållandet i fråga om de statliga företagen omvänt. Vinsten uppstår hos skogsföretaget — domänverket — och inlevereras till statskassan, medan industriföretaget visar ingen eller obetydlig vinst.

Detta skulle i och för sig inte ha någon betydelse om skogsföretagets vinst reinvesterades i industriföretagets verksamhet. Så sker emellertid inte.

Även om statsmakterna, främst av sysselsättningsskäl, ställt en del kapital till ASSI:s förfogande för utbyggnaden i Norrbotten, har bolagets expansion söderut varit obetydlig. Större utbyggnadsprojekt i södra Sverige har lagts på is. Trots att ASSI genom virkespriserna väsentligt bidrar till domänverkets vinst är bolagets expansion söderut, i nedre Norrland och mellersta Sverige, för närvarande beroende av självfinansierade investeringar.

Då Statens skogsindustrier först skapades på 1920-talet ansågs självklart att det skulle utgöra en integrerad del av domänverkets verksamhet. Eller som dåvarande statsrådet Sköld framhöll 1936:

Skall denna industri i Norrbotten ha någon framtid kan den icke organiskt skiljas från domänverket. Man kan icke driva en stor trävaruindustri utan tillgång till egna skogar. Vi måste komma bort från denna konflikt mellan statens intressen som skogsägare och statens intressen av social natur. Här liksom på andra områden inom trävaruindustrien är det viktigt att ha ett starkt band mellan skogstillgångarna och industrien.

Då ASSI tillkom 1941 som dotterbolag till domänverket var detta närmast en intern och praktisk organisatorisk angelägenhet för verket. För att dess redan betydande industriella del borde få en speciell ledning fanns uppenbarligen goda skäl med hänsyn till domänverkets mångskiftande uppgifter. Annorlunda blev det 1957 då ASSI lösslets och gjordes till ett eget företag med de konsekvenser som ovan nämnts.

Detta senare beslut tillkom uppenbarligen under inflytande av trycket från den privata skogsindustrien och denna närstående intressen som av konkurrenshänsyn inte önskade den statliga skogsindustriens utveckling till nya områden i landet. Den tempoförlust som därefter inträtt i ASSI:s utveckling torde inte kunna återhämtas på annat sätt än genom en återgång till ett enhetligt statligt skogs- och skogsförädlingsföretag.

Detta syntes också ganska snart efter 1957 års beslut ha gått upp för regeringen. Redan i början av 1962 tillkallades två sakkunniga för att utreda dels frågan om formen för förvaltningen av statens skogar, dels också frågan om förhållandet mellan domänverket och ASSI. I direktiven för utredningen framhöll finansminister Sträng bland annat:

Vad som anförts i det föregående ger en anvisning om att det kan vara befogat att överväga ändrad företagsform för statens skogsförvaltande verksamhet och samordning av denna verksamhet och den skogsindustriella. Önskemålet om möjligast lika arbetsbetingelser för den statliga affärsdriften och den enskilda samt erfarenheterna från den sistnämnda sektorn talar närmast för att domänverket borde organiseras i aktiebolagsform. Vad beträffar sambandet mellan verket och ASSI framstår det som mera motiverat med någon form av fastare samordning allteftersom statsmakterna kommer att hävda de affärsmässiga synpunkterna på bolagets fortsatta utbyggnad.

I början av 1964 var de sakkunniga färdiga med sitt betänkande (Statens skogar och skogsindustrier SOU 1964:7), där de föreslog domänverkets ombildning till aktiebolag — benämnt AB Statsskogar. Samordningen av de båda statliga skogsföretagen föreslogs ske genom tillskapandet av ett gemensamt förvaltningsbolag, benämnt AB Skogsintressen. I motiveringen för sina förslag framhöll de sakkunniga bland annat:

Förvaltningsbolaget som ägare till dotterföretagen, AB Statsskogar och AB Statens Skogsindustrier, blir för dem ett naturligt forum för viktiga gemensamma frågor såsom råvaruavtal och dess tillämpning, frågor om vinstfördelning, väsentliga frågor om företagets finansiering, planering och investeringar samt deras allmänna arbetslinjer på olika områden. Förvaltningsbolaget förutsättes sålunda få sådant inflytande på företagets arbets sätt, som motiveras av dess ställning som närmast ansvarigt inför statsmakterna för företagets samlade verksamhet.

Även om enligt vår mening åtskilliga skäl talar för en fullständig fusion mellan de båda företagen anser vi dock att ett genomförande av de sakkunnigas förslag bör ge goda möjligheter för en snabbare utveckling av den statliga skogsindustrien. Tyvärr har förslaget ännu inte blivit föremål för någon regeringens åtgärd.

Vi anser att utvecklingen gått dithän att statsmakterna väsentligt bör vidga sina uppgifter på det skogsindustriella området av vårt näringsliv. Till de tidigare sysselsättningsskapande motiven för en statlig skogsindustri, som förstärkts genom industrinedläggelserna i bland annat mellersta Norrland, kommer andra och åtminstone delvis nya. Inom massaindustrien förestår en omfattande och kostsam strukturrationalisering för att åstadkomma långt större och rationellare driftenheter än de nu vanliga. För skogsindustrien gäller vidare, att förutom de traditionella stapelvarorna — sågat virke, pappersmassa och papper — utveckla vidareförädlingen av råvaran i form av olika kemisk-tekniska produkter. Det står redan klart att statens insatser på båda dessa områden måste bli av en helt annan storleksordning än tidigare.

Förutsättningarna för mera direkta statliga insatser måste anses goda. Råvara finns, då som förut nämnts bara en mindre del av statsskogarnas produkter förädlas av statlig industri. De mycket stora finansiella insatser som här erfordras påkallar ianspråktagande av det allmännas resurser. I stället för små privatägda massafabriker, som nedlagts eller kommer att nedläggas, behövdes några stora statliga kombinat, med allsidig förädling av råvaran, välbelägna med hänsyn till vattentransporter och förefintlig arbetskraft. Enligt vår mening borde såväl tillgängliga lokaliseringsmedel som resurser från den föreslagna investeringsfonden i hög grad användas för en satsning på utveckling och förnyelse av vår skogsindustri, där Statens skogsindustrier borde gå i spetsen på om möjligt alla väsentliga områden.

Utvecklingen av jordbrukarnas träförädlingsföretag har i många hänseenden betytt ett inte oväsentligt tillskott till vårt lands skogsindustri. I fråga om de privatägda skogsbolagen fortgår otvivelaktigt en utveckling av teknik och effektivitet. Inte desto mindre kännetecknas landets skogsindustri av komplicerade omställningsproblem och svårigheter att behålla och utvidga de internationella marknaderna. Det är främst med hänsyn härtill

och till denna industris så väsentliga betydelse för vårt ekonomiska liv som tillskapandet av ett enhetligt statligt skogsföretag med verkligt betydande resurser i dag framstår som en nationalekonomisk nödvändighet.

Med hänsyn till vad som ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa,
att snarast möjligt framlägga förslag till skapandet av
ett enhetligt statligt skogsföretag i huvudsaklig överens-
stämmelse med statens skogsföretagsutrednings förslag,
samt

att detta företag från början ges sådana resurser att det
kan spela en väsentlig roll för omställningen och förnyelsen
inom landets skogsindustri.

Stockholm i januari 1967

Gustav Lorentzon (k)

Gösta Andersson (k)

Erik Karlsson (k)

Henning Nilsson (k)

Nr 206

Av herr Magnusson i Borås m. fl., om åtgärder för skydd åt vis-
sa hemmamarknadsindustrier.

(Lika lydande med motion nr 167 i Första kammaren)

Stockholm den 20 januari 1967

Tage Magnusson (h)

Bo Turesson (h)

Hans Nordgren (h)

i Borås

Carl-Wilh. Lothigius (h)

Folke Björkman (h)

Eric Krönmark (h)

B.-O. Thylén (h)

Tore Nilsson (h)
